

Mr. drs. C. Homan

Responsibility to protect in Libië

In de internationale politiek neemt de aandacht voor de verantwoordelijkheid om burgers een veilig bestaan te bieden, een steeds prominere plaats in ten koste van het non-interventiebeginsel. In Libië werd die aandacht in daden omgezet.

Nationale soevereiniteit is sinds de vrede van Westfalen in 1648 het organisatorische uitgangspunt van de wereldpolitiek. Staatssoevereiniteit houdt in dat een regering de volledige en exclusieve bevoegdheid heeft het gezag over haar eigen grondgebied uit te oefenen. Dit principe is vastgelegd in het Handvest van de Verenigde Naties. Het verplicht de leden 'zich te onthouden van bedreiging met of gebruik van geweld tegen de territoriale integriteit of politieke onafhankelijkheid van elke staat'.

Maar de tijden zijn fundamenteel veranderd. In de huidige verhoudingen is het beginsel van de staatssoevereiniteit geërodeerd. Dit is niet alleen het gevolg van globalisering, internationale samenwerking en democratisering, maar ook van de ruime aandacht die in de internationale politiek is ontstaan voor de humanitaire imperatief. Steeds meer groeit het besef dat de nationale en internationale ordes nauw samenhangen. Beide ontleen ze hun legitimiteit en stabiliteit voor een belangrijk deel aan hun vermogen om individuen of groepen te beschermen tegen willekeur.

Zo introduceerde het *United Nations Development Program* (UNDP) in 1994 het concept van menselijke veiligheid (*human*

security). Dit neemt personen meer dan staten als uitgangspunt en beschouwt de veiligheid van personen als een integraal onderdeel van internationale vrede en veiligheid. Erkend wordt dat de veiligheid van staten essentieel is, maar die blijkt niet altijd voldoende om de veiligheid en het welzijn van mensen te verzekeren.

R2P

Responsibility to protect (R2P) is sinds enkele jaren een nieuwe ontwikkeling op het gebied van menselijke veiligheid en heeft recentelijk door de interventie in Libië veel aandacht gekregen. Wat houdt R2P in?

Vertrekpunt is de verantwoordelijkheid om te beschermen en niet het recht op interventie. Iedere staat heeft de primaire plicht zijn eigen bevolking te beschermen tegen ernstige en voortdurende schendingen van mensenrechten. Soevereiniteit wordt in dit kader opgevat als verantwoordelijk zijn voor en niet als het recht van de staat. Pas wanneer de staat niet bij machte of niet bereid is zijn burgers te beschermen, gaat de plicht om te beschermen over op de internationale gemeenschap. Deze dient dan passende actie te ondernemen, met inbegrip van in laatste instantie, en indien de Veiligheidsraad hiermee instemt, militaire actie.

De toenmalige secretaris-generaal van de Verenigde Naties, Kofi Annan, noemde in zijn rapport *In Larger Freedom* (2005) vijf basiscriteria op grond waarvan de Veiligheidsraad het gebruik van geweld zou mogen goedkeuren, of zelfs zou behoren goed te keuren, om te kunnen voldoen aan de verantwoordelijkheid die het beginsel R2P met zich meebrengt.

- De ernst van de dreiging voor de staat of voor de veiligheid van de mens moet voldoende duidelijk en ernstig zijn om het gebruik van geweld te rechtvaardigen.
- De interveniërende staat/staten moet(en) de juiste intentie hebben.
- De interventie moet een laatste redmiddel zijn, dat wil zeggen dat alle vreedzame middelen moeten zijn uitgeput.
- De ingezette middelen moeten proportioneel zijn.
- Er moet een redelijke kans zijn dat de interventie ook tot een daadwerkelijke beëindiging van de mensenrechtenschendingen leidt.

Op de wereldtop van de VN in september 2005 hebben 170 landen de doctrine van R2P, opgenomen in het slotdocument, aanvaard waarna deze door de Algemene Vergadering door middel van een resolutie is aangenomen. Daarmee heeft R2P binnen de internationale gemeenschap vaste voet aan de grond gekregen. Helaas zijn de vijf basiscriteria van Kofi Annan niet in de slotverklaring opgenomen. Tegenstanders hiervan waren de Verenigde Staten, Rusland en China. De

Libische rebellen. Bron: www.viceland.com

Verenigde Staten maakten zich zorgen dat het hun vrijheid van handelen zou beperken, Rusland en China vreesden dat het zou kunnen aanmoedigen tot acties waarbij de Veiligheidsraad gepasseerd zou worden.

De internationale gemeenschap toonde echter weinig behoefte aan humanitaire interventies. Die terughoudendheid was mede het gevolg van de door de Verenigde Staten geleide interventie in Irak in 2003, die veel kritiek had uitgelokt, waardoor kleine landen vreesden dat het recht op humanitaire interventie door de grote landen misbruikt zou kunnen worden voor motieven van nationaal belang.

Libië en R2P

Maar toen kwam begin 2011 de Arabische Lente. De opstand van de bevolking in Egypte en Tunis maakte een eind aan de regimes in deze landen. Maar in Libië was Kaddafi vastbesloten geweld te gebruiken om aan de macht te blijven. Halverwege maart hadden zijn troepen weer controle over de meeste gebieden die bezet waren door de rebellen en stond hij op het punt Benghazi, het belangrijkste bolwerk van de rebellen, aan te vallen. Hij dreigde deze stad met een miljoen mensen 'huis voor huis' schoon te vegen.

Toen besloot de internationale gemeenschap, tot verrassing van vele deskundigen, over te gaan tot actie. Volgend op een eerder verzoek voor hulp van de Arabische Liga, nam de VN-

Veiligheidsraad op 17 maart jl. resolutie 1973 aan. Deze resolutie autoriseerde VN-leden 'alle noodzakelijke maatregelen te nemen' om de burgers en de door burgers bevolkte gebieden die onder bedreiging stonden van een aanval, inclusief Benghazi, te beschermen. De resolutie sloot echter een buitenlandse bezetting uit.

De interventie in Libië is daarmee een humanitaire operatie die volledig in overeenstemming is met de R2P doctrine. Immers alleen interventie met militaire actie kon een humanitaire catastrofe stoppen.

Commentaar

Zoals te verwachten viel, zijn er kritische kanttekeningen bij de interventie in Libië

geplaatst. Zo bestond er geen duidelijkheid over de einddoelen of criteria voor succes. Bovendien was er al gauw sprake van *mission creep*, toen Cameron, Obama en Sarkozy verklaarden dat het regime van Kaddafi moest verdwijnen. Ook was er kritiek op het selectief toepassen van de R2P doctrine in Libië, terwijl niet werd geïntervenieerd in Bahrein, Syrië en Jemen. Verder werd er gewezen op de moeilijkheid om burgers vanuit de lucht te beschermen, zoals Bosnië en Kosovo eerder hadden aangetoond. En *last but not least*: de interventie zou een oorlog zijn om de olie van Libië.

Hoe dan ook, overeind blijft staan dat tegen alle verwachtingen in, de R2P doctrine toch levensvatbaar blijkt te zijn! <

De R2P doctrine
blijkt toch levensvatbaar
te zijn!

Themadag 'Vrede en Veiligheid' 2011

De Koninklijke Nederlandse Vereniging 'Ons Leger' organiseert samen met de Studenten Vereniging voor Internationale Betrekkingen (SIB) afdeling Utrecht en onder auspiciën van de Stichting Themadagen Vrede en Veiligheid een thema-avond over

Vernieuwingen

Datum en tijd: dinsdag 15 november 2011 aanvang 19.30 uur.
(zaal open vanaf 19.00 uur)

Plaats: Institutio Cervantes, Domplein 4 te Utrecht.
(Het IC is de thuisbasis van SIB, afdeling Utrecht.)

Programma

1. Welkom door voorzitter KNVOL.
2. Inleiding door voorzitter Stichting Themadagen.
3. Lezing **Digitale Veiligheid** door ir.G. Klein Baltink, Secretaris van de Cyber Security Raad.
4. Lezing **Raketverdediging** door Ikol (Klu) E. de Boer, Stafofficier *Allied Command Transformation/SHAPE*.
5. Lezing **Onbemande vliegtuigen** door kol vlieger B. van Geel, Universitair Hoofd Docent bij NLDA te Breda.
6. Paneldiscussie o.l.v. voorzitter Stichting Themadagen.
7. Afsluiting door voorzitter KNVOL.

Bereikbaarheid

Per openbaar vervoer vanaf Utrecht Centraal/busstation Noord met buslijnen 3 of 4 (richting Burg. F. Andreaelaan) tot de halte

Janskerkhof. Vanaf deze halte is het circa 5 minuten lopen naar het Domplein.

Vanaf Utrecht Centraal is het Domplein te voet bereikbaar in circa 15 minuten.

Per eigen vervoer kunt u betaald parkeren in de P-garage Springweg, Strosteege 83, 3510 VK Utrecht. Vanaf daar is het circa 15 minuten lopen naar het Domplein. Tarief is € 3,50 per uur.

Aanmelding

De toegang is gratis, maar i.v.m. de catering, enz. willen wij wel graag weten op welk aantal bezoekers wij kunnen rekenen. Wilt u zich daarom uiterlijk 10 november 2011 aanmelden. Dit kan per e-mail naar info@onsleger.nl of per telefoon (antwoordapparaat) of per fax naar 071 - 561 0658.

Deze uitnodiging is gericht aan de leden en jeugdleden van de KNVOL en aan de abonnees van *Armex*, aan de studentleden van SIB/afdeling Utrecht, aan de zusterverenigingen Onze Vloot en Onze Luchtmacht, aan de leden van de KVNRO, aan de Vrienden van de Hojel en aan de leden van de Bond van Wapenbroeders.